

[https://doi: 10.26565/2074-8167-2025-57-07](https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-57-07)

УДК 378.01:005.6

Любомира Василівна Ілійчук

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій

liubomyra.iliichuk@cnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-4274-6903>

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна, 76000

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті наголошено, що зростання освітніх ризиків, зумовлене динамічними змінами середовища, трансформаціями освітньої політики, технологічними й соціальними викликами, істотно впливає на якість професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Це зумовлює потребу у визначенні й теоретичному обґрунтуванні комплексу організаційно-педагогічних умов, здатних забезпечити стійкість та адаптивність освітнього процесу, а також їх ефективну інтеграцію у внутрішню систему забезпечення якості закладів вищої освіти.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов, які забезпечують якість професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, визначення їх змістового наповнення та функціонального призначення у системі вищої освіти.

Узагальнення теоретичних підходів і практичного досвіду дало змогу трактувати організаційно-педагогічні умови як інтегрований комплекс продуктивних і взаємопов'язаних чинників, що забезпечують реалізацію освітнього процесу відповідно до стандартів вищої освіти, потреб ринку праці й запитів стейкхолдерів. Виокремлено такі ключові умови, як-от: узгодженість цілей і змісту освітньої програми зі стандартом вищої освіти; раціональна організація освітнього процесу на засадах студентоцентризму, академічної доброчесності та інноваційних технологій навчання; ресурсна та інфраструктурна підтримка освітньої діяльності, що охоплює кадрові, матеріально-технічні, навчально-методичні, інформаційні й фінансові ресурси; ефективне інституційне управління внутрішньою системою забезпечення якості вищої освіти; орієнтація освітнього процесу на досягнення прогнозованих результатів навчання та формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Зроблено висновок, що визначені організаційно-педагогічні умови становлять стратегічну основу підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Їх реалізація забезпечує узгодженість цілей, змісту і результатів навчання, підсилює компетентнісний потенціал випускника, сприяє стійкості освітнього процесу та розвитку ефективної внутрішньої системи забезпечення якості.

Ключові слова: *якість вищої освіти; освітні ризики; організаційно-педагогічні умови; професійна підготовка; майбутні вчителі початкових класів.*

Як цитувати: Ілійчук Л. В. Організаційно-педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2025. № 57. С. 81–91. [https://doi: 10.26565/2074-8167-2025-57-07](https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-57-07)

In cites: Iliichuk, L. (2025). Organizational and pedagogical conditions for ensuring the quality of professional training of future primary school teachers. *Scientific notes of the pedagogical department*, 57. 81–91. [https://doi: 10.26565/2074-8167-2025-57-07](https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-57-07) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні позначений зростанням масштабів та інтенсивності освітніх ризиків, детермінованих глибокими суспільними трансформаціями, процесами цифровізації, глобальними викликами і наслідками воєнного стану. Освітні ризики, що виявляються у порушенні традиційних форматів навчання, поглибленні нерівності доступу до освітніх ресурсів, зростанні психологічного напруження учасників освітнього процесу, фрагментарності та нерівномірності освітнього досвіду, зумовлюють системну трансформацію всіх складових професійної підготовки майбутнього педагога. За таких умов забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів набуває стратегічного значення, адже рівень їхньої фахової компетентності безпосередньо визначає результативність функціонування початкової освіти як базової ланки національного освітнього простору. Підготовка педагога нового покоління потребує суттєвого оновлення концептуальних засад, методологічного інструментарію й організаційно-педагогічних механізмів, спроможних забезпечити стійкість і неперервність освітнього процесу в умовах системної нестабільності. Це окреслює потребу у поглибленому науковому аналізі та обґрунтуванні оптимальних організаційно-педагогічних умов, здатних мінімізувати деструктивний вплив ризикогенних чинників і забезпечити високий рівень якості вищої освіти відповідно до вимог національного та європейського освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній педагогічній науці проблема забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, особливо в умовах зростання освітніх ризиків різної природи, хоча й актуалізована відповідними дослідженнями, проте ще не набула статусу цілісного наукового напрямку. Аналіз літератури засвідчує фрагментарність підходів до її вивчення, зокрема науковці здебільшого зосереджують увагу на окремих компонентах, процесах чи механізмах формування якості вищої освіти, що зумовлює потребу в системному й комплексному осмисленні означеної проблематики.

У науковому дискурсі виокремлюється дослідження, спрямовані на вивчення проблем моніторингу якості вищої освіти. Зокрема, у праці Н. Байдацької обґрунтовано педагогічні умови здійснення моніторингу якості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, визначено його роль як інструмента підвищення

результативності освітнього процесу [1]. Науковий інтерес до моніторингових досліджень якості простежується у працях А. Михацької, яка розробляє концептуальні засади проектування системи моніторингу професійної підготовки фахівців [23], та К. Тараненко, яка аналізує специфіку моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців під час вивчення фахових дисциплін [28]. Зазначені дослідження акцентують на необхідності цілісної системи діагностики й оцінювання навчальних досягнень майбутніх фахівців, що є одним із ключових аспектів забезпечення якості вищої освіти.

Окремий масив наукових праць стосується управлінських засад забезпечення якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Зокрема, у дисертаційному дослідженні М. Бойка теоретично й методично обґрунтовано підходи до управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних університетах, визначено структурно-функціональні компоненти системи управління та механізми її реалізації [3]. У працях М. Кондрашова управління якістю підготовки майбутніх учителів розглядається в контексті створення університетського освітнього середовища, здатного забезпечити успішну професійну діяльність випускників [16]. Водночас дослідження В. Луначек розкриває особливості підготовки керівних кадрів до управління якістю освіти [19]. Ці напрацювання формують важливе підґрунтя для розуміння сутності та механізмів управління якістю на інституційному рівні.

Значущими є наукові розвідки О. Біляковської, яка здійснює порівняльний аналіз систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та Україні. Дослідниця розкриває змістові, нормативні й організаційні відмінності моделей забезпечення якості, акцентуючи на можливостях адаптації зарубіжного досвіду до національної системи освіти [2]. Такі напрацювання дають змогу розширити концептуальне поле дослідження та забезпечити багатовимірне бачення проблеми забезпечення якості вищої освіти.

Деякі аспекти предметно-методичної та фахової підготовки педагогів репрезентовано у працях Ю. Дутчак [7], А. Кравченя [17], О. Чемерис [29], які конкретизують вплив предметно-фахової складової на загальний рівень професійної компетентності педагога та окреслюють специфіку вимог до якості підготовки в окремих галузях.

Проблематика забезпечення якості вищої освіти та формування ефективних систем вну-

трішнього й зовнішнього контролю набула ключового значення у світовому науковому дискурсі, що відображено у сучасних дослідженнях. У праці М. Aldhobaib здійснено комплексний аналіз труднощів функціонування систем забезпечення якості у закладах вищої освіти, зокрема вказано на суперечність між формальними процедурами та реальними механізмами підтримання освітніх стандартів. Дослідник наголошує на необхідності переходу до ефективних, адаптивних моделей менеджменту якості, здатних реагувати на виклики глобальної освітньої динаміки [32].

У дослідженні А. Greere акцентовано увагу на фаховій підготовці персоналу в системі забезпечення якості освіти. Учений наголошує, що професіоналізація учасників освітнього процесу є ключовою умовою ефективності внутрішніх механізмів забезпечення якості [33]. Суттєвий внесок у теоретизацію проблеми зробили дослідники N. Hincapié, J. Cornejo, R. Bretaña, A. Morell та J. Juárez, які розробили моделі зрілості внутрішніх систем забезпечення якості закладів вищої освіти. Їхні висновки дають змогу визначити критерії розвитку інституційних систем контролю, зокрема стадії переходу від базових процедур до комплексних багаторівневих механізмів якості [34].

Важливими для розуміння трансформації систем забезпечення якості є результати дослідження L. Neophytou та M. Koutselini. Науковці розмежовують зовнішні процедури контролю і внутрішні механізми управління якістю, стверджуючи, що реальне підвищення якості можливе лише за умови внутрішньої автономії, розвитку культури відповідальності й самоконтролю в академічному середовищі [36]. Також Y. Javed та M. Alenezi на основі кейс-аналізу окреслили підходи до формування сталої системи забезпечення якості в умовах швидких соціально-економічних змін. Дослідники наголошують на важливості інтеграції екологічних, управлінських та педагогічних чинників у структуру внутрішнього контролю якості [35].

Загалом аналіз наукових напрацювань засвідчує поступове формування концептуальних і методичних основ дослідження якості професійної підготовки педагогів, проте проблема визначення й наукового обґрунтування організаційно-педагогічних умов забезпечення якості підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті освітніх ризиків залишається недостатньо розкритою. У наявних наукових працях окремі аспекти цієї проблеми репрезентовано фрагментарно, що актуалізує

необхідність комплексного, міждисциплінарного аналізу її змісту, структури та механізмів реалізації. Саме це визначає наукову новизну та значущість подальших досліджень у зазначеному напрямі.

У попередніх дослідженнях ми здійснили ґрунтовний аналіз показників та механізмів забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах дистанційного навчання, воєнного стану та зростання освітніх ризиків [10–13], що створює концептуально-методологічне підґрунтя для подальшого комплексного дослідження організаційно-педагогічних умов забезпечення якості підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Мета статті – здійснити теоретичне обґрунтування та виокремити комплекс організаційно-педагогічних умов, спрямованих на забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс теоретичних методів, що забезпечило глибоке опрацювання понятійно-категоріального апарату та наукове обґрунтування організаційно-педагогічних умов забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Зокрема, методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації використано для проведення ґрунтовного огляду наукових джерел і виокремлення теоретичних підходів до досліджуваної проблеми; метод інтерпретації – для формулювання авторського визначення поняття «організаційно-педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів»; метод класифікації – для структурування й наукового опису визначених організаційно-педагогічних умов забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів; теоретичне моделювання – для обґрунтування функціональної взаємодії окреслених умов в контексті забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Виклад матеріалу дослідження і основні результати. Теоретичний огляд літератури передбачає послідовне висвітлення еволюції категоріального поля дослідження: від загальнонаукового поняття «умова», що становить методологічне підґрунтя для багатьох галузей знань, до більш конкретизованих дефініцій «педагогічні умови» та «організаційно-педагогічні умови», які безпосередньо відображають особливості освітнього процесу та його управ-

лінських аспектів. Такий підхід дає змогу не лише систематизувати наявні наукові підходи, а й виокремити ті концептуальні положення, що мають значення для дослідження системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Осмилення сутності означених понять доцільно розпочати з аналізу загальнонаукової категорії «умова», яка в українській мові має відповідні взаємопов'язані інтерпретації. Зокрема, у тлумачних словниках української мови категорія «умова» визначається як: необхідна обставина, що забезпечує можливість здійснення, створення чи формування певного явища або сприяє його реалізації; обставини чи специфічні характеристики об'єктивної дійсності, за яких відбувається або реалізується певний процес; правила, установлені чи наявні в тій чи іншій сфері життєдіяльності, що гарантують нормальне функціонування відповідної системи; сукупність даних і положень, які становлять підґрунтя чого-небудь [5, с. 1506; 9, с. 493; 25].

Філософське трактування категорії «умова» визначає її як комплекс об'єктів, процесів і взаємозв'язків, що формують передумови для виникнення, функціонування і трансформації певного явища та є рушіями його розвитку [31]. Умова розуміється як конкретний чинник або обставина, необхідна для виникнення, існування чи реалізації явища або процесу, що відображає об'єктивну основу його функціонування і розвитку. Вона є визначальним елементом системи об'єктів, станів чи взаємодій, наявність якого зумовлює існування досліджуваного явища та виявляється як сукупність обставин, що визначають характер його наслідків.

З огляду на багатозначність категорії «умова», її наукова інтерпретація в педагогіці зазнає подальшого змістового уточнення. Якщо у мовному вимірі умову трактують як вимоги, обставини, правила чи положення, що становлять основу якогось явища чи процесу, у філософському – як комплекс об'єктів, процесів і взаємозв'язків, що створюють передумови для виникнення та розвитку певного явища чи процесу, то у педагогічному дискурсі це поняття трансформується у комплекс чинників, що забезпечують ефективність функціонування освітньої системи. Тож звернемося до визначення й обґрунтування концепту «педагогічні умови» у сучасних наукових розвідках.

Деякі дослідники розглядають сутність поняття «педагогічні умови» в контексті концепту «чинники», наголошуючи, що саме спеці-

ально організовані впливи на обставини освітнього процесу та особистість є визначальними для його ефективності. А. Литвин трактує педагогічні умови як комплекс спеціально спроектованих ключових чинників, що впливають на зовнішні та внутрішні обставини освітнього процесу, а також на особистісні параметри всіх його учасників [18, с. 28]. Близькою до цієї є позиція Л. Гаврілової, яка визначає педагогічні умови як комплекс продуктивних чинників, спеціально створених для забезпечення ефективності освітнього процесу й реалізації запланованих педагогічних цілей [6]. Своєю чергою, І. Михайлюк характеризує педагогічні умови як сукупність взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх чинників, що забезпечують ефективне формування готовності майбутніх фахівців до діяльності [22, с. 14]. Водночас О. Ішутіна зауважує що педагогічні умови є комплексом продуктивних чинників, які цілеспрямовано реалізуються в освітньому процесі й сприяють підвищенню рівня компетентності здобувачів вищої освіти [14, с. 265].

Інша група дослідників визначає педагогічні умови як інтегровану систему форм, методів, засобів, обставин, можливостей і характеристик, що забезпечують результативність освітнього процесу. Зокрема, Ю. Смолянко трактує педагогічні умови як комплекс взаємопов'язаних і взаємодіючих форм, методів, засобів й обставин, які ефективно впливають на формування професійної культури майбутніх фахівців [27, с. 8]. О. Пехота інтерпретує педагогічні умови як категорію, що відображає систему форм, методів, матеріальних ресурсів та реальних або спеціально створених ситуацій, які є необхідними для досягнення визначеної педагогічної мети [25]. О. Колодницька визначає педагогічні умови як комплекс форм, методів, педагогічних прийомів, а також об'єктивних і суб'єктивних можливостей, спрямованих на організацію такого освітнього середовища, що стимулює професійний саморозвиток майбутнього вчителя [15, с. 8].

Дослідник В. Манько інтерпретує сутність педагогічних умов у контексті взаємозв'язку внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик освітнього процесу, визначаючи їх як цілісну систему цих компонентів, що забезпечує його високу результативність та оптимальність [20, с. 153]. В. Мельніченко визначає педагогічні умови як комплекс об'єктивних можливостей, спрямованих на забезпечення успішного розв'язання педагогічних завдань [21]. Л. Задорожна-Княгницька інтерпретує

поняття «педагогічні умови» як комплекс обставин, що забезпечують активізацію взаємодії чинників освітнього середовища з метою розв'язання завдань деонтологічної підготовки майбутніх фахівців [8, с. 219].

Погоджуємося із позицією О. Сагач, яка акцентує на розмежуванні понять «педагогічні умови» та «організаційно-педагогічні умови». Зокрема, педагогічні умови дослідниця розглядає як елементи освітньої системи, що визначають зміст і спрямованість педагогічного процесу та забезпечують досягнення конкретних освітніх цілей. Натомість організаційно-педагогічні умови вона тлумачить як комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів, які створюють підґрунтя для неперервного професійного зростання педагога, забезпечуючи системність, цілісність і послідовність його розвитку [26].

Дослідник Б. Чижевський наголошує, що організаційно-педагогічні умови репрезентують функціональну залежність ключових компонентів педагогічного явища від сукупності об'єктів (предметів, їх станів, процесів та взаємодій), які виявляються у різних формах [30, с. 82]. Водночас Т. Вдовичин характеризує організаційно-педагогічні умови як інтегративну систему чинників, що забезпечують регулювання та узгоджену взаємодію елементів педагогічного процесу з метою досягнення його цілей, що сприяє вдосконаленню міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу, розв'язанню дидактичних завдань, а також стимулює пізнавальну активність, самостійність, ініціативність і професійний інтерес майбутніх фахівців [4, с. 227].

Отже, суттєва різниця між цими категоріями полягає в тому, що педагогічні умови відображають сукупність факторів, які безпосередньо впливають на перебіг і результативність освітнього процесу, тоді як організаційно-пе-

дагогічні умови охоплюють більш широкий системний рівень, забезпечуючи структурованість, послідовність і неперервність професійного зростання майбутнього вчителя. Саме з огляду на зазначене, у нашому дослідженні застосовано концепт організаційно-педагогічних умов, оскільки він дозволяє розглядати забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів не лише на основі окремих факторів освітнього процесу, а й у контексті системної взаємодії його компонентів, що гарантує цілісність, логічну послідовність і стійкість розвитку професійної компетентності здобувачів вищої освіти навіть в умовах освітніх ризиків.

Узагальнення різних наукових підходів дає змогу трактувати організаційно-педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів як комплекс продуктивних та взаємопов'язаних чинників, що цілеспрямовано реалізуються в освітньому процесі закладу вищої освіти та інтегруються у внутрішню систему забезпечення якості, сприяючи підвищенню рівня професійної компетентності фахівців спеціальності «Початкова освіта».

Аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів та власного досвіду з акредитації та оцінювання якості реалізації освітніх програм дали можливість виокремити організаційно-педагогічні умови ефективності системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів (рис. 1).

Розглянемо та проаналізуємо кожен з виокремлених умов.

1. *Узгодженість цілей і змісту освітньої програми з чинним стандартом вищої освіти та професійним стандартом, стратегіями розвитку закладу вищої освіти та потребами ринку праці, що забезпечує оптимальне її струк-*

Рис. 1. Організаційно-педагогічні умови забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів (Джерело: розроблено автором)

Fig. 1. Organizational and pedagogical conditions for ensuring the quality of professional training of future primary school teachers (Source: created by the author)

турування та гарантує відповідність мети й очікуваних результатів навчання сучасним вимогам освітньої практики. Сутність цієї організаційно-педагогічної умови розкривається на основі таких складових: чітко визначена мета освітньої програми «Початкова освіта», що відповідає місії та стратегічним цілям закладу вищої освіти; відповідність очікуваних результатів навчання майбутніх учителів початкових класів стандарту вищої освіти за спеціальністю АЗ «Початкова освіта»; узгодженість змісту освітньої програми з професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти»; урахування потреб усіх заінтересованих сторін (здобувачів вищої освіти, роботодавців, академічної спільноти тощо) у процесі проектування й реалізації освітньої програми; забезпечення міждисциплінарної співпраці та партнерства із закладами вищої освіти, що сприяє обміну досвідом, посилення практичної спрямованості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів і адаптації освітніх програм до реальних викликів освітнього середовища; інтеграція сучасних тенденцій розвитку науки, освітньої практики, ринку праці, галузевого та регіонального контексту у професійну підготовку фахівців початкової освіти.

2. *Раціональна організація освітнього процесу, що передбачає застосування студентоцентрованих підходів, інноваційних методик і технологій навчання, прозорих механізмів оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.* У межах цієї умови важливого значення набувають такі чинники ефективності системи забезпечення якості професійної підготовки фахівців початкової освіти, як-от: системне формування загальних і спеціальних (фахових) компетентностей здобувачів вищої освіти на основі змісту навчальних дисциплін та практичної підготовки; наявність дієвих механізмів і процедур формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти; застосування ефективних форм, методів, засобів, технологій і методик навчання відповідно до вимог студентоцентрованого підходу й принципів академічної свободи; інтернаціоналізація освітньої діяльності, інтеграція навчання й наукових досліджень; наявність чітко визначених форм і прозорих критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти; наявність чітких і зрозумілих політик та процедур дотримання академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу.

3. *Ресурсна та інфраструктурна підтримка освітньої діяльності, яка охоплює кадрове,*

матеріально-технічне, навчально-методичне, інформаційне й фінансове забезпечення, які в сукупності визначають потенціал закладу вищої освіти щодо реалізації освітніх програм відповідної якості. Зокрема, кадрове забезпечення передбачає наявність висококваліфікованого персоналу, здатного реалізовувати сучасні підходи до підготовки майбутніх учителів, упроваджувати інноваційні технології навчання та здійснювати науково-методичний супровід професійного становлення здобувачів вищої освіти. Матеріально-технічна база має забезпечувати доступ до сучасного обладнання, засобів навчання, цифрових ресурсів, лабораторій і спеціалізованих приміщень, необхідних для формування професійних умінь і компетентностей здобувачів освіти. Навчально-методичне забезпечення охоплює наявність якісних освітніх програм, силабусів, навчальних посібників, дидактичних матеріалів і методичних рекомендацій, що відповідають вимогам сучасної педагогічної науки та стандартам вищої освіти. Інформаційне забезпечення передбачає доступ до електронних освітніх платформ, бібліотечних ресурсів, цифрових баз даних, а також ефективне функціонування інформаційно-комунікаційної інфраструктури закладу освіти. Фінансова підтримка забезпечує стійкість освітньої діяльності, ефективне оновлення інфраструктури, реалізацію інноваційних освітніх проектів і розвиток ресурсного потенціалу закладу вищої освіти. У своїй цілісності ресурсна та інфраструктурна підтримка постає фундаментальною умовою реалізації якісної професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, забезпечуючи оптимальні організаційні, матеріальні та соціально-психологічні передумови для ефективного функціонування освітнього процесу в умовах сучасних викликів і загроз.

4. *Ефективне інституційне управління якістю професійної підготовки фахівців, яке забезпечує системність, послідовність і прозорість внутрішньої системи забезпечення якості та передбачає постійний моніторинг і вдосконалення освітніх програм за участю всіх стейкхолдерів.* Ця умова передбачає створення системного механізму координації та контролю всіх складових внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти. Вона ґрунтується на принципах системності, послідовності та прозорості, що забезпечує цілісну інтеграцію освітніх, науково-дослідних, організаційних і ресурсних компонентів

підготовки майбутніх учителів початкових класів. У межах інституційного управління вона передбачає здійснення регулярного моніторингу ефективності реалізації освітніх програм, зокрема оцінювання навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення, а також ступеня задоволеності здобувачів вищої освіти та інших стейкхолдерів. Крім того, передбачено циклічне вдосконалення освітніх програм шляхом внесення коректив на основі результатів аналізу навчальних досягнень, зворотного зв'язку від здобувачів вищої освіти та викладачів, рекомендацій роботодавців, академічної спільноти та інших зацікавлених сторін. Інституційне управління охоплює також систематичне документування процедур, формалізацію критеріїв оцінювання ефективності освітніх програм, забезпечення прозорості прийняття рішень та підвищення відповідальності всіх учасників освітнього процесу, що сприяє підвищенню якості підготовки компетентних, конкурентоспроможних і соціально відповідальних фахівців.

5. *Орієнтація на результативність професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, що забезпечує формування високого рівня професійної компетентності відповідно до вимог державних стандартів.* Ця умова фокусується на результативності як ключовій характеристиці педагогічної діяльності, сутність якої полягає у тому, що освітній процес не лише організовується з урахуванням змістових, процесуальних, ресурсно-інфраструктурних та інституційно-управлінських чинників, а й орієнтується на досягнення прогнозованого результату – сформованості професійної компетентності, що узгоджується зі стандартом вищої освіти, професійним стандартом та сучасними вимогами до вчителя початкових класів. Реалізація зазначеної умови передбачає врахування впливу освітніх ризиків на забезпечення якості вищої педагогічної освіти. Освітні ризики, що охоплюють нормативно-правові, регуляторні, стратегічно-управлінські, змістово-курикулярні, безпекові, процесуально-технологічні, ресурсно-інфраструктурні, кадрові, кваліметричні, соціально-психологічні, ціннісно-етичні, репутаційно-комунікаційні аспекти, а також ризики професійної придатності випускників, зумовлюють необхідність адаптивності педагогічної системи. Це потребує розроблення та впровадження інноваційних стратегій формування професійної компетентності майбутніх

учителів початкових класів задля забезпечення стійкості та ефективності професійної підготовки в умовах нестабільності освітнього середовища.

Отже, запропонований комплекс організаційно-педагогічних умов моделювання системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах освітніх ризиків забезпечує системне й цілеспрямоване формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти, що ґрунтується на узгодженості освітніх програм зі стандартами та потребами ринку праці, раціональній організації освітнього процесу, ресурсному та інфраструктурному забезпеченні, ефективному інституційному управлінні й стратегічній орієнтації на результативність професійної підготовки. Реалізація цих умов дозволяє підвищити якість вищої педагогічної освіти, забезпечити конкурентоспроможність випускників на ринку праці та сприяти їхньому професійному становленню в умовах сучасних освітніх ризиків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах освітніх ризиків потребує цілісної, науково обґрунтованої системи організаційно-педагогічних умов, інтегрованих у всі рівні функціонування закладу вищої освіти. Виокремлені умови утворюють концептуально та функціонально узгоджений комплекс, який охоплює стратегічні засади розроблення й оновлення освітніх програм, раціональну організацію освітнього процесу, ресурсно-інфраструктурне забезпечення, ефективні механізми інституційного управління якістю та орієнтацію на результативність професійної підготовки в контексті сучасних викликів. Їх комплексна імплементація створює підґрунтя для підвищення рівня професійної компетентності здобувачів вищої освіти, зміцнення стійкості педагогічної системи до освітніх ризиків та формування конкурентоспроможного, відповідального й професійно зрілого фахівця в умовах сучасних викликів.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо у розробленні навчально-методичного супроводу та діагностичного інструментарію для моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців, а також у вивченні адаптації визначених організаційно-педагогічних умов до викликів сучасного цифрового освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдацька Н. М. Педагогічні умови моніторингу якості навчальних досягнень студентів у вищих навчальних закладах недержавної власності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2007. 220 с.
2. Біляковська О. О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів у Республіці Польща та в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Львів, 2020. 557 с.
3. Бойко М. М. Теоретико-методичні засади управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічних університетах : дис. д-ра пед. наук : 13.00.06. Тернопіль, 2024. 527 с.
4. Вдовичин Т. Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх бакалаврів інформатики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 34. С. 225–230.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
6. Гаврілова Л. Г. Науково-методологічні підходи до аналізу професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти*. 2015. Вип. 2. С. 7–16.
7. Дутчак Ю. В. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2021. 539 с.
8. Задорожна-Княгницька Л. В. Деонтологічна підготовка менеджерів освіти в університетах : теорія та практика : монографія / за ред. І. В. Соколової. Маріуполь, 2017. 372 с.
9. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків, 2006. 540 с.
10. Ілійчук Л. В. Механізми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти. *Вісник післядипломної освіти : збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. Вип. 33 (62). С. 127–144. DOI: [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-33\(62\)-127-144](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-33(62)-127-144)
11. Ілійчук Л. В. Освітні ризики як детермінанти якості вищої освіти в контексті сучасних викликів. *Модернізація вищої освіти України в контексті глобалізації*. Монографія / за заг. ред. А. М. Івановської. Кам'янець-Подільський. Заклад вищої освіти «Подільський державний університет». Рига, Латвія : Baltija Publishing, 2025. С. 22–34. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-560-0-2>
12. Ілійчук Л. В. Показники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах дистанційного навчання. *New Inception*. 2022. № 3–4 (9–10). С. 57–67. DOI: <https://doi.org/10.58407/NI.22.3-4.5>
13. Ілійчук Л. В., Хижняк І. А. Стратегічні напрями компенсації освітніх втрат в умовах воєнного стану кризь призму забезпечення якості освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2025. Вип. 84. С. 19–35. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-02>
14. Ішутіна О. Є. Теоретичні і методичні засади формування медіапедагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Слов'янськ – Дніпро. 2025. 588 с.
15. Колодницька О. Стимулювання професійного саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю засобами проектних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2012. 20 с.
16. Кондрашов М. М. Теоретичні і методичні засади управління якістю підготовки майбутніх учителів до успішної професійної діяльності в умовах університетської освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06. Черкаси, 2020. 607 с.
17. Кравченя А. О. Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.06. Старобільськ, 2017. 260 с.
18. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». Львів : СПОЛОМ, 2014. 76 с.
19. Лунячек В. Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2012. 572 с.
20. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості : збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. 2000. Вип. 2. С. 153–161.
21. Мельніченко В. Організаційно-педагогічні умови управління професійно-технічним училищем сільськогосподарського профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2001. 19 с.
22. Михайлюк І. Р. Формування готовності до педагогічної діяльності майбутніх магістрів у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2011. 20 с.
23. Михацька А. В. Проектування системи моніторингу якості професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06. Луганськ, 2014. 281 с.
24. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. Київ : Аконті, 2006. Т. 3. 862 с.
25. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О. М. Пехота та ін. Київ : Вид-во А.С.К., 2003. 240 с.

26. Сагач О. М. Організаційно-педагогічні умови неперервного професійного зростання майбутнього вчителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2019. № 4 (160). С. 202–206. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3614670>
27. Смолянко Ю. М. Формування професійної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Чернігів, 2018. 21 с.
28. Тараненко К. С. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2018. 255 с.
29. Чемерис О. А. Педагогічні умови забезпечення якості фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2007. 242 с.
30. Чижевський Б. Г. Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні. Київ : Інститут педагогіки АПН України, 1996. 249 с.
31. Шаповалова І. В. Короткий словник-довідник філософських термінів. Миколаїв : НУК, 2024. 69 с.
32. Aldhobaib M. A. Quality assurance struggle in higher education institutions: Moving to-wards an effective quality assurance management system. *Higher Education*. 2024. Vol. 88 (4). P. 1547–1566. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-024-01182-5.8>.
33. Greere A. Training for quality assurance in higher education: Practical insights for effective design and successful delivery. *Quality in Higher Education*. 2023. Vol. 29 (2). P. 165–191. DOI: <https://doi.org/10.1080/13538322.2021.2020978>
34. Hincapié N. C., Cornejo J. W., Bretaña R. M. G., Morell A. I., Juárez J. P. Maturity models of in-ternal quality assurance systems of higher education institutions. *Revista Electrónica Calidad en la Educación Superior*. 2024. Vol. 15. P. 33–63. DOI: <https://doi.org/10.22458/caes.v15i2.5563>
35. Javed Y., Alenezi M. A Case study on sustainable quality assurance in higher education. *Sus-tainability*. 2023. Vol. 15 (10). DOI: <https://doi.org/10.3390/su15108136>
36. Neophytou L., Koutselini M. Shaping quality in higher education: Beyond the external quali-ty assurance to genuine internal control and quality. *Quality in Higher Education*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/13538322.2025.2529058>

*Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає.
В роботі не використано ресурс штучного інтелекту*

Отримано: 07.09.2025

Переглянуто: 12.10.2025

Прийнято: 25.10. 2025

Опубліковано: 30.11.2025

Liubomyra Iliichuk

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor
of Department of Primary Education and Educational Innovations
liubomyra.iliichuk@cnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-4274-6903>
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Shevchenko Street 57, Ivano-Frankivsk, 76018

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR ENSURING THE QUALITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article emphasizes that the growth of educational risks caused by dynamic changes in the environment, transformations in educational policy, technological and social challenges significantly affect the quality of professional training of future primary school teachers. This necessitates the identification and theoretical justification of a set of organizational and pedagogical conditions capable of ensuring the stability and adaptability of the educational process, as well as their effective integration into the internal quality assurance system of higher education institutions.

The purpose of the study is to theoretically substantiate the organizational and pedagogical conditions that ensure the quality of professional training of future primary school teachers, to determine their content and functional purpose in the higher education system.

The generalization of theoretical approaches and practical experience has made it possible to interpret organizational and pedagogical conditions as an integrated complex of productive and interrelated factors that ensure the implementation of the educational process in accordance with higher education standards, labor market needs, and stakeholder demands. The following key conditions have been identified: consistency of the goals and content of the educational program with higher education standards;

rational organization of the educational process based on student-centeredness, academic integrity, and innovative teaching technologies; resource and infrastructure support for educational activities, covering human, material, technical, educational, methodological, information, and financial resources; effective institutional management of the internal system of higher education quality assurance; orientation of the educational process towards achieving the predicted learning outcomes and the formation of professional competence of future specialists.

It is concluded that the identified organizational and pedagogical conditions constitute the strategic basis for improving the quality of professional training of future primary school teachers. Their implementation ensures the consistency of learning objectives, content, and outcomes, enhances the competence potential of learning, contributes to the sustainability of the educational process, and develops an effective internal quality assurance system.

Keywords: *quality of higher education; educational risks; organizational and pedagogical conditions; professional training; future primary school teachers.*

REFERENCES

1. Baydatska, N. M. (2007). *Pedagogical conditions of monitoring of quality of students' educational achievements in higher educational establishments of unstated forms of property*. Candidate's thesis, Vinnytsia, Ukraine [in Ukrainian].
2. Bilyakovska, O. O. (2020). *The System of Quality Assurance of Teacher Training in the Republic of Poland and in Ukraine*. Doctoral thesis, Lviv, Ukraine [in Ukrainian].
3. Boiko, M. M. (2024). *Theoretical and methodological principles of quality management of future teachers' professional training in pedagogical universities*. Doctoral thesis, Ternopil, Ukraine [in Ukrainian].
4. Vdovychyn, T. Ya. (2013). Justification of organizational and pedagogical conditions to ensure the educational process of future bachelors of informatics. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*, 34, 225-230 [in Ukrainian].
5. Busel, V. T. (Ed.). (2005). *Great explanatory dictionary of modern Ukrainian*. Kyiv-Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
6. Gavrilova, L. G. (2015). Scientific and methodological approaches to analyzing the professional competence of future primary school teachers. *Professionalism of teachers: theoretical and methodological aspects*, 2, 7-16 [in Ukrainian].
7. Dutchak, Yu. V. (2021). *The system of quality assurance for professional training of future secondary education masters in physical culture*. Doctoral thesis, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
8. Zadorozhna-Knyagnytska, L. V. (2017). *Deontological training of education managers at universities: theory and practice*: monograph. Mariupol [in Ukrainian].
9. Ivchenko, A. O. (2006). *Explanatory dictionary of the Ukrainian language*. Kharkiv [in Ukrainian].
10. Iliichuk, L. V. (2025). Mechanisms for ensuring the quality of professional training for future primary education specialists. *Bulletin of Postgraduate Education: Collection of Scientific papers «Educational Sciences Series»*, 33(62), 127-144. DOI: [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-33\(62\)-127-144](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-33(62)-127-144) [in Ukrainian].
11. Iliichuk, L. V. (2025). Educational risks as determinants of higher education quality in the context of contemporary challenges. In A. M. Ivanovska (Ed.), *Modernization of higher education in Ukraine in the context of globalization* (pp. 22-34). Podilsk State University; Baltija Publishing. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-560-0-2> [in Ukrainian].
12. Iliichuk, L. V. (2022). The indicators for ensuring the quality of the preservice primary school teachers' professional training under the conditions of distance learning. *New Inception*, 3-4 (9-10), 57-67. DOI: <https://doi.org/10.58407/NI.22.3-4.5> [in Ukrainian].
13. Iliichuk, L. V., Khyzhniak, I. A. (2025). Strategic directions of compensation for educational losses under martial law through the prism of ensuring the quality of education. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, 84, 19-35. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-02> [in Ukrainian].
14. Ishutina, O. Ye. (2025). *Theoretical and methodological foundations of developing future primary school teachers' media pedagogical competence*. Doctoral thesis, Sloviansk – Dnipro, Ukraine [in Ukrainian].
15. Kolodnytska, O. (2012). *Stimulating the professional self-development of future teachers of humanities through project-based technologies*. Extended abstract of candidate's thesis, Khmelnytskyi, Ukraine [in Ukrainian].
16. Kondrashov, M. M. (2020). *Theoretical and methodological principles of quality management training of future teachers for successful professional activity in the context of university education*. Doctoral thesis, Cherkasy, Ukraine [in Ukrainian].
17. Kravchenia, A. O. (2017). *Quality management of future IT-teachers professional training*. Candidate's thesis, Starobilsk, Ukraine [in Ukrainian].
18. Lytvyn, A. V. (2014). *Methodological foundations of the concept of «pedagogical conditions»*. Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].

19. Lunyachek, V. E. (2012). *Theoretical and methodological foundations of professional training of management personnel in master's programs for education quality management*. Doctoral thesis, Kharkiv, Ukraine [in Ukrainian].
20. Manko, V. M. (2000). Didactic conditions for forming students' professional and cognitive interest in special disciplines. *Socialization of Personality: Collection of Scientific Works of the M. P. Drahomanov National Pedagogical University*, 2, 153-161 [in Ukrainian].
21. Melnichenko, V. (2001). *Organizational and pedagogical conditions for managing a vocational agricultural school*. Extended abstract of candidate's thesis, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
22. Mykhailiuk, I. R. (2011). *Formation of future master's students' readiness for pedagogical activity in higher technical educational institutions*. Extended abstract of candidate's thesis, Khmelnytskyi, Ukraine [in Ukrainian].
23. Mykhatska, A. V. (2014). *Designing a monitoring system for the quality of professional training of specialists in higher education institutions*. Candidate's thesis, Luhansk, Ukraine [in Ukrainian].
24. Yaremenko, V., & Slipushko, O. (Eds.). (2006). *New explanatory dictionary of the Ukrainian language*. Kyiv: Akonit [in Ukrainian].
25. Pekhota, O. M. (Ed.) (2003). *Preparing future teachers for the implementation of pedagogical technologies*. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
26. Sagach, O. M. (2019). Organizational and pedagogical conditions for continuous professional growth of the future teacher. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Chernihiv Collegium*, 4(160), 202-206. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3614670> [in Ukrainian].
27. Smolianko, Yu. M. (2018). *Formation of professional culture of future specialists in preschool education in the process of master's training*. Extended abstract of candidate's thesis, Chernihiv, Ukraine [in Ukrainian].
28. Taranenko, K. S. (2018). *Monitoring the quality of professional training of future bachelors of philology in the process of studying professional disciplines*. Candidate's thesis, Poltava, Ukraine [in Ukrainian].
29. Chemerys, O. A. (2007). *Pedagogical conditions for ensuring the quality of fundamental training of future mathematics teachers*. Candidate's thesis, Zhytomyr, Ukraine [in Ukrainian].
30. Chyzhevsky, B. G. (1996). *Organizational and pedagogical conditions for the establishment of lyceums in Ukraine*. Kyiv: Institute of Pedagogy of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
31. Shapovalova, I. V. (2024). Concise dictionary-reference book of philosophical terms. Mykolaiv: NUK [in Ukrainian].
32. Aldhobaib, M. A. (2024). Quality assurance struggle in higher education institutions: Moving to-wards an effective quality assurance management system. *Higher Education*, 88 (4). P. 1547-1566. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-024-01182-5.8> [in English].
33. Greere, A. (2023). Training for quality assurance in higher education: Practical insights for effective design and successful delivery. *Quality in Higher Education*, 29 (2). P. 165-191. DOI: <https://doi.org/10.1080/13538322.2021.2020978> [in English].
34. Hincapié, N. C., Cornejo, J. W., Bretaña, R. M. G., Morell, A. I., Juárez, J. P. (2024). Maturity models of internal quality assurance systems of higher education institutions. *Revista Electrónica Calidad en la Educación Superior*, 15. P. 33-63. DOI: <https://doi.org/10.22458/caes.v15i2.5563> [in English].
35. Javed, Y., Alenezi, M. A. (2023). Case study on sustainable quality assurance in higher education. *Sustainability*, 15 (10). DOI: <https://doi.org/10.3390/su15108136> [in English].
36. Neophytou, L., Koutselini, M. (2025). Shaping quality in higher education: Beyond the external quality assurance to genuine internal control and quality. *Quality in Higher Education*. DOI: <https://doi.org/10.1080/13538322.2025.2529058> [in English].

*The author declares no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.
The work does not use artificial intelligence resources.*

Submission received: 07.09.2025

Revised: 12.10.2025

Accepted: 25.10. 2025

Published: 30.11. 2025